

7.4.2009

Värdering av pensionsansvar för egna pensioner i kommunala sammanslutningar

1 Begäran om utlåtande

Bokföringsnämndens kommunsektion har i sitt utlåtande 16.9.1996 gett anvisningar om hur pensionsansvar för pensionsförbindelser som slutits utanför det lagstadgade kommunala pensionssystemet (KTAPL, numera KomPL) ska räknas ut och bokföras i kommunernas och samkommunernas bokslut. I utlåtandet finns en detaljerad beskrivning av antagandena och metoderna för uträkningen. Mortalitetsgrunden föreslogs i utlåtandet basera sig på mortaliteten enligt lagen om pension för arbetstagare (APL, numera ArPL) med en åldersförskjutning för män på -2 och för kvinnor på -11 år. Om kommunen eller samkommunen använder en annan mortalitetsgrund än APL-enlig mortalitet bör detta enligt utlåtandet redovisas i noterna till balansräkningen.

Det antagande om mortaliteten som används i ansvarsuträkningen grundar sig på mortalitetsstatistik från 1990-talet. Den ArPL-enliga mortalitetsgrunden har genomgått vissa tekniska justeringar sedan ingången av 2008. Dessutom har mortalitetsutvecklingen under det senaste årtiondet varit synnerligen positiv och mortalitetsgrunden enligt utlåtandet svarar inte längre helt mot den verkliga situationen, vilket kan leda till en viss undervärdering av pensionsansvaret. Kommunen eller samkommunen kunde lösa situationen genom att använda en mer betryggande mortalitetsgrund än den nuvarande. I stället för en mortalitetsgrund som inte tar hänsyn till åldersklasser kunde det vara befogat med till exempel en ArPL-enlig så kallad könsbetingad mortalitet, där man för dem som fötts under olika årtionden utgår från olika mortalitet, i praktiken som olika åldersförskjutningskonstanter. En sådan mortalitetsgrund tar i beaktande att mortalitetsutvecklingen är olika för olika åldersklasser och ger klart mer betryggande ansvarsuträkningar.

Varje år tillhandahåller Kommunernas pensionsförsäkring tiotals kommunala sammanslutningar kalkyler för pensionsansvar. För en del av sammanslutningarna har det, utöver ansvar för pensionärer, även uppstått ansvar för personal som fortfarande är i tjänst. Särskilt när det gäller dagens anställda är mortalitetsgrunden enligt utlåtandet inte längre betryggande till följd av den sjunkande mortaliteten. Därför föreslår Kommunernas pensionsförsäkring att kommunsektionen överväger att justera anvisningen om uträkning av pensionsansvar så att kommunen eller samkommunen vid valet av tillämplig mortalitetsgrund också kan använda en mortalitetsgrund som enligt den försäkringsmatematiker som verifierat kalkylen är en mer betryggande mortalitetsgrund än den nuvarande anvisningen.

2 Motiveringar till utlåtandet

Från intäkter ska dras av de utgifter eller förluster som orsakas av framtida förpliktelser, om

- de hänför sig till räkenskapsperioden eller en tidigare räkenskapsperiod,
- de ska anses vara säkra eller sannolika vid den tidpunkt då bokslutet upprättas,
- den inkomst som motsvarar dem inte är säker eller sannolik, och
- de baserar sig på lag eller på den bokföringsskyldiges förpliktelse gentemot en utomstående. (BokfL 5 kap. 14 § 1 mom.)

För att de framtida utgifterna och förlusterna ska kunna bokföras bör samtliga ovan nämnda punkter uppfyllas.

Vid bokslutet ska försiktighetsprincipen iakttas. Detta innebär att kommunen eller samkommunen ska bokföra kostnaderna till ett tillräckligt högt belopp och att utgifter och förluster som kan förutsägas i samband med avslutade eller tidigare räkenskapsperioder ska beaktas när balansräkningen upprättas (BokfL 3 kap. 3 § 2 mom.). Framtida utgifter eller förluster får tas upp i resultaträkningen och i balansräkningen högst till sitt sannolika belopp (BokfL 5 kap. 14 § 4 mom.).

Enligt kommunsektionens allmänna anvisning om upprättande av balansräkning för kommuner och samkommuner (2006) bör framtida utgifter för pensionsförbindelser som inte omfattas av KomPL bokföras som kostnader och avsättningar i bokslutet för den räkenskapsperiod under vilken kommunen har förbundit sig till pensionsansvaret.

Enligt kommunsektionens utlåtande 3/16.9.1996 om värdering av ansvar som uppstått i kommuners och samkommuners bokföring på grund av så kallade gamla pensioner bör det belopp av kommunens eller samkommunens pensionsansvar som inte omfattas av KomPL genomgå en årlig justering i bokslutet, eller om väsentliga förändringar i de omständigheter som inverkar på pensionsansvaret inte har inträffat, utförs justeringen med tre års intervaller. Grundpremisen i utlåtandet är att den som utför uträkningarna av pensionsansvaret har kunskaper i grunderna i försäkringsmatematik. En annan förutsättning är att beloppet av pensionsansvaret och de uträkningar som beloppet grundar sig på har verifierats av en person med försäkringsmatematikerexamen.

Social- och hälsovårdsministeriet fastställer arbetspensionsverkens uträkningsgrunder, där det bland annat anges hur pensionsansvaret räknas ut. Vid uträkningen av pensionsansvaret för dem som inte omfattas av lagen om kommunala pensioner kan kommunen eller samkommunen använda uträkningsgrunderna enligt lagen om pension för arbetstagare (ArPL).

3 Kommunsektionens ställningstagande

Kommunsektionens utlåtande 3/1996 gavs för nästan 13 år sedan och uträkningen av pensionsansvaret grundar sig på den dåtida mortalitetsgrunden. Under det senaste decenniet har livslängden ökat. Mortalitetsgrunden enligt utlåtande 3/1996 svarar inte längre helt mot den verkliga situationen, och om denna mortalitetsgrund används kan det leda till att pensionsansvaret framställs som alltför litet i balansräkningen. Det är därför motiverat att upphäva det tidigare utlåtandet. För att det pensionsansvar som inte omfattas av KomPL ska noteras till ett tillräckligt högt belopp ska kommunen eller samkommunen som grund för pensionsansvarskalkylen använda den uppdaterade ArPL-uträkningsgrunden eller en ansvarskalkyl som verifierats av en försäkringsmatematiker. Om pensionsansvaret fastställs enligt andra än dessa grunder, ska detta redovisas i noterna, liksom också de uppskattade faktorerna i uträkningen. Om väsentliga förändringar i de omständigheter som inverkar på pensionsansvaret inte har inträffat, utförs justeringen med tre års intervaller.

4 Kommunsektionens utlåtande

Kommunsektionen upphäver sitt tidigare utlåtande 3/1996 i saken.

För att säkra att pensionsansvaret för dem som inte omfattas av KomPL noteras till ett tillräckligt högt belopp, bör kommunen eller samkommunen i första hand använda som grund den uppdaterade ArPL-uträkningsgrunden eller en av en försäkringsmatematiker verifierad ansvarskalkyl. Om pensionsansvaret fastställs enligt andra än dessa grunder, ska detta redovisas i noterna, liksom också de uppskattade faktorerna i uträkningen. Om väsentliga förändringar i de omständigheter som inverkar på pensionsansvaret inte har inträffat, utförs justeringen med tre års intervaller.